

SLOVESA – VERBA

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- ▶ Název projektu: **Šablony v SZŠ Příbram**
- ▶ Registrační číslo: **CZ.1.07/1.5.003/34.0933**
- ▶ **VY_32_INOVACE_CJ.2.9**
- ▶ *Letem světem českou gramatikou*
- ▶ Vyučovací předmět – Český jazyk a literatura

- ▶ Autor: Mgr. Alena Šimůnková
- ▶ **Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná škola zdravotnická, Příbram I, Jiráskovy sady 113**

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- ▶ **Slovesa** vyjadřují děj, tj. buď **činnost** podmětu, nebo **stav** podmětu a změnu jeho stavu (zřídka vyjadřuje děj na podmět nevázaný – *prší, spalo se mi dobře...*)
 - ▶ **Činnost** se může týkat i předmětu ---- **slovesa předmětová** (vyžadují doplnění předmětem: *nést něco, pomáhat někomu...*), **bezpředmětová**
 - ▶ **Slovesa plnovýznamová, sponová** (*být, bývat, stát, stávat se*), **pomocná** (*má, může musí, chce*)
 - ▶ tvary **jednoduché, složené, určité, neurčité**
-

Kategorie sloves

- ▶ U sloves určujeme – **osoba, číslo, způsob, čas, rod a vid**
- ▶ **osoba** – schopnost sloves vyjadřovat jazykovou situaci, v níž se nachází účastník komunikace ve vztahu ke slovesnému ději (stavu)
- ▶ Někteřá slovesa neoznačují účastníka komunikace – neosobní slovesa – jsou základem jednočlenné věty. *Šlo se do města. Prší. Stýská se mi.*

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- ▶ **číslo** – vyjadřuje, zda je podmět ve jmenném čísle jednotném, nebo množném.
- ▶ **způsob** – postoj mluvčího ke skutečnosti
 - oznamovací (indikativ) – vyjadřuje děj či stav reálný – jen zde určujeme čas
 - rozkazovací (imperativ) – vyjadřuje rozkaz, pokyn... – budoucnost – 2. os. č.j., 1., 2. os. č.mn.
 - podmiňovací (kondicionál) – děj či stav podmíněný –
 - k. přítomný** (děj možný)
 - k. minulý** (děj neuskutečnitelný)
- ▶ Podmínku lze vyjádřit i infinitivem, např. *Být tebou, nedělal bych to.*
- ▶ Významové odstíny podobné slovesným způsobům vyjadřují modální slovesa – *mít (povinnost), moci, muset, smět, chtít.*

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- ▶ **čas** – vřazení děje či stavu do určité časové roviny – přítomný (prézéns), minulý (préteritum), budoucí (futurum)
 - ▶ Některé děje a stavy jsou nezávislé na okamžiku promluvy:
Ryby mají šupiny. Země se točí.
 - ▶ Slovesa dokonavá vyjadřují **pouze minulost a budoucnost.**
 - ▶ **vid** – vyjadřuje určité vlastnosti děje vztahující se k jeho průběhu či opakovanost děje –
dokonavost – nedokonavost
 - ▶ Převážná většina českých sloves má vidové dvojice.
-

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- ▶ **rod** – vyjadřuje vztah mezi konatelem děje a podmětem – činný – konatelem podmět *Popsali jsme tento jev.*
 - ▶ trpný – a) opisné pasívum *Jev byl popsán.* Užítí hlavně u sloves vidu D
 - b) zvratné pasívum *Jev se popisuje.* Užítí hlavně u sloves vidu N
 - ▶ V běžném vyjadřování je častější **zvratné** pasívum, v odborném stylu **opisné p.**
-

Procvičování:

- ▶ **Která z následujících sloves jsou nepárová, která obouvidová:**

stanovit, obelstít, překonat, vyslyšet, stačit, sklouznout,
vymlouvat se, věnovat, jít, využívat

- ▶ **Rozhodněte, který vid je vhodné použít v uvedených větách:**

Každý den se z práce domů sotva (vléci, dovléci,
dovlékat). Ne abys (jít, chodit) do lesa, je chladno a už se
(stmívat, setmít). Nono, Azore, (nekousat, nekousnout)
mě!

Řešení:

Obouvidová: stanovit – stanovovat, překonat –
překonávat, vyslyšet – slyšet, sklouznout – klouzat,
vymlouvat se – vymluvit se, jít – přijít, využívat –
využít

Nepárová: obelstít, stačit, sklouznout, věnovat

vleču, šel, stmívá se, nekousej mě i nekousni mě

Anotace

- ▶ Presentaci lze použít jako výklad učiva dle tematického plánu v rámci učiva morfologie, ale i pro opakování v jakémkoliv ročníku střední školy. Výklad se zaměřuje na charakteristiku mluvnických kategorií sloves.
- ▶ Presentace byla vytvořena v prosinci 2013 a ověřena v 2. ročníku oboru Zdravotnický asistent dne 9.12.2013. Je určena jako pomůcka pro výklad a opakování tohoto učiva pro 1 vyučovací hodinu.

Zdroje:

- ▶ HAVRÁNEK, Bohuslav. – JEDLIČKA, Alois. *Stručná mluvnice česká*. Vyd. 26, ve Fortuně 2. vyd. Praha: Fortuna, 1998. 246 s. ISBN 80-7168-555-0

Pokud není uvedeno jinak, jsou použité objekty vlastní originální tvorbou autorky.

